

PÕHIKOOLI GEOGRAAFIA LÕPUEKSAM
10. JUUNI 2015

HINDAMISJUHEND
Üldjuhised

Eksamitöö ülesannete vastuseid hinnatakse 0,5 punkti täpsusega. Maksimaalselt on võimalik saada 75 punkti. Eksamitöö lõpptulemus ümardatakse täispunktideni suurema punktiarvu poole. Hindamiskaala on järgmine:

hinne „5“	90–100%	68–75 punkti
hinne „4“	75–89%	57–67 punkti
hinne „3“	50–74%	38–56 punkti
hinne „2“	20–49%	15–37 punkti
hinne „1“	alla 20%	vähem kui 15 punkti

Järgnevalt antakse juhiseid, kuidas iga küsimuse puhul punkte arvestada. Esitatud on õige vastuse variandid, aga kuna õigeid vastuseid võib erinevalt sõnastada, ei ole pakutud vastusevariandid ainuvõimalikud. Kui õpilane on oma sisuliselt õige vastuse sõnastanud teisiti, palume õpetajal arvestada vastuse eest punkte põhimõttel: õige ja ammendav vastus annab maksimumpunktid, osaliselt õige vastus annab olenevalt vastuse õigsusest proportsionaalselt vähem punkte. Lisatud on ka näiteid, kuidas osaliselt õiget vastust hinnata. Kindlasti pole näiteid ammendavalt, sest kõiki vastusevariante ei ole võimalik ette näha.

Palume märkida iga eksamitöö tiitellehele punktisumma, eksamihinne, aastahinne ja õpilase andmed. Samuti palume täita kõik hindamiseks ettenähtud ruudud ka sel juhul, kui mugavam oleks kogu ülesande eest saadavad punktid ühte ruudukesse kirjutada. Juhul, kui õpilane on jätnud vastamata, tõmmake ruudukesse kriips. Kõikide hindamiseks mõeldud ruudukeste täitmine on oluline andmete töötlemiseks. Sellest sõltub tagasiside täpsus ja põhjalikkus.

KÜSIMUSED JA VASTUSTE HINDAMISKRITEERIUMID
I OSA. Ülesanded, mille lahendamisel ei või atlaseid kasutada.

1. Vasta kliimadiagrammi põhjal küsimustele.

Kokku 6 punkti

Kõige kõrgem õhutemperatuur on augustis, 30 kraadi.

1 punkt

Õige kuu ja õhutemperatuuri nimetamine annab 0,5 punkti, kokku 1 punkt.

Kõige madalam õhutemperatuur on jaanuaris, 20 kraadi.

1 punkt

Õige kuu ja õhutemperatuuri nimetamine annab 0,5 punkti, kokku 1 punkt.

Õhutemperatuuri aastane kõikumine on 10 kraadi. Õige vastuse eest saab õpilane 1 punkti.

1 punkt

Mis kliimavöötmel on antud diagramm iseloomulik?

Kliimadiagramm on iseloomulik lähisekvatoriaalsele kliimavöötmel. Õige vastus annab 1 punkti.

1 punkt

Kirjelda kliimadiagrammi põhjal antud kohale iseloomulikku suve.

2 punkti

Õpilane saab vastuse eest maksimaalsed 2 punkti, kui ta on kliimadiagrammi põhjal välja toonud ühe tõese nii õhutemperatuuri kui sademede iseloomustava fakti ja on neid õigesti interpreteerinud. Vastus peab iseloomustama suve tervikuna, mitte loetlema üksikuid detaile diagrammilt.

Näide:

Suvi on pikk ja ühtlaselt soe, õhutemperatuuri kõikumine on väike. Aprillist septembrini kuude keskmine õhutemperatuur alla 25 kraadi ei lange. Tänu ekvatoriaalsele õhumassile esinevad põhisademed suvel, sademeterikkaimad kuud on juuni, juuli, august ja september. Kõige rohkem sajab juunis – üle 350 mm.

Kui õpilane on üldjoontes kirjeldanud suvist kliimat õigesti, kuid pole otseselt toetunud kliimadiagrammi andmetele, saab ta vastuse eest maksimaalselt 1 punkti.

Näiteks annab 1 punkti järgmine vastus: suvel on temperatuuri kõikumine väike ja sajab palju.

Kui õpilane on vastuses toetunud ainult üksikute kuude näitajatele, saab ta vastuse eest maksimaalselt 1 punkti. Kui õpilane on kirjeldanud ainult õhutemperatuuri või ainult sademeid, saab ta samuti 1 punkti.

2. Märki Euroopa looduvööndite kaardile järgmisi geograafilisi objekte tähistavad tähed. 4 punkti

Üks kaardile õigesti märgitud kohanime annab 0,5 punkti.

Seosta kaardile märgitud kohad (1–3) tabelis toodud piltidega. Kirjuta koha number pildi alla.

Iga õige number annab 0,5 punkti.

1,5 punkti

Mis looduvööndis asuvad need kohad?

1,5 punkti

Iga õige looduvöönd annab 0,5 punkti.

Number kaardil	1	3	2
Loodusvöönd	Vahemereline taimkate	Rohtla/stepp	Okasmets

Selgita, mille põhjal otsustasid?

3 punkti

Üks õige selgitus annab 1 punkti. Selgitus võib tugineda nii pildile kui kaardile (näiteks: pildi järgi vastates – kasvavad peamiselt okaspuud; kaardi järgi vastates – asub Euroopa põhjaosas, kus on jahe kliima).

3. Too näide, kuidas reljeef soodustab ja kuidas takistab põlluharimist? Põhjenda.

2 punkti

Õige soodustuse ja õige takistuse väljatoomine annab kumbki 0,5 punkti, kummagi põhjenduse eest saab samuti 0,5 punkti.

Näide:

Soodustab: Tasane pinnamood soodustab taimekasvatuse viljelemist.

Põhjendus: Seal on võimalik rajada suuri põlde.

Takistab: Järsud nõlvad ei võimalda põlde rajada.

Põhjendus: Need on erosiooniohtlikud ja masinate kasutamine on seal raskendatud.

4. Vasta kaardi põhjal küsimustele.

Kokku 6 punkti

Otsusta, kas järgmised väited on tõesed või väärad. Tee valikule ring ümber.

Üks õige otsustus annab 1 punkti.

Sahkna järve läänepoolsed kaldad on kõrgemad kui idapoolsed.

Tõene/Väär

1 punkt

Ujumiskoht jääb Sahkna järve kagukaldale.

Tõene/Väär

1 punkt

Vali õige vastusevariant, tõmba sellele joon alla.

1 punkt

Reinu oja suubub järve edelaossa / voolab välja järve edelaosast.

Õige otsustus annab 1 punkti.

Mille põhjal otsustasid?

1 punkt

Õige põhjendus annab 1 punkti.

Näide: Horisontaalide järgi, järve poole liikudes muutub pinnamood madalamaks.

Kui põhjendus on liiga pealiskaudne, saab 0,5 punkti.

Näide: Horisontaalide järgi.

Kui pikk on vahemaa bussipeatusest ujumiskohani? Tõmba õigele vastusele ring ümber.

1 punkt

a) 100 m b) 400 m c) 800 m d) 1 km

Kas tegemist on suuremõõtkavalise või väikesemõõtkavalise kaardiga?

1 punkt

Kui õpilane on vastanud suuremõõtkavalise kaardiga, saab ta 1 punkti.

5. Mis aastaaeg on kohas A? Põhjenda oma otsust.

2 punkti

Kohas A valitseb suvi.

Õige vastus annab 1 punkti.

Õpilane saab põhjenduse eest samuti 1 punkti, kui on seostanud õige aastaaja Päikese asendiga Maa suhtes (sh suvise pööripäevaga).

Näide: Kohas A valitseb suvi, kuna Päike on seniidis põhjapööril joonel.

6. Kirjuta tabelisse puuduv rahvastikuga seotud mõiste ja mõiste selgitus.

2 punkti

Õige mõiste nimetuse eest saab õpilane 1 punkti, õige rände selgituse eest saab samuti 1 punkti. Kui õpilane on selgitanud rännet sõnaga „migratsioon“, saab ta 0,5 punkti.

Rahvastikupüramiid – arvjoonis, mis kujutab rahvastiku soolist ja vanuselist koosseisu.

Ränne – **inimeste (alaline või pikaajaline) ümberasumine/elukohavahetus.**

7. Too kaks näidet isikuteenuste ja esmasektori tegevusalade kohta.

2 punkti

Iga õige näide annab 0,5 punkti, kokku 2 punkti.

Näide:

Isikuteenused:

- 1) näohooldus ilusalongis
- 2) keemiline puhastus jne

Esmasektor:

- 1) rauamaagi kaevandamine maapõuest
- 2) põllumajandus jne

8. Otsusta, mis transpordivahendit oleks mõistlik kasutada järgmistel vedudel. Selgita.

2 punkti

Õige transpordiliigi nimetamine annab 0,5 punkti. Selgituse eest saab õpilane 0,5 punkti juhul, kui ta on ära põhjendanud, miks nimetatud transpordiliiki on hea kasutada.

Piimatoodete vedu Viljandist Tallinna.

Transpordiliik: autotransport

Selgitus (näide): Kuna piim on kiiresti riknev toiduaine, peab see jõudma ka kiiresti tarbijani. Autotransport on kiire ja paindlik, võimaldab vedu „uksest uksele“.

Naftavedu Norrast Läti.

Transpordiliik: meretransport

Selgitus (näide): Naftavedu tankeritega on suhteliselt kiire ja odav. Norra ja Läti on mõlemad mereriigid, võimalik meretransporti kasutada.

9. Vali loetelust kummalegi joonisele sobiv kirjeldus ja kirjuta vastav täht joonise kõrvale. 1 punkt

Üks õige täht annab 0,5 punkti. Kui õpilane on kirjutanud ühe joonise kohta kaks tähte, saab ta 0 punkti.

Joonis 1 – B

Joonis 2 – C

Vii kokku joonisel 1 ja 2 kujutatud protsessid vastava kohaga kaardil.

2 punkti

Üks õige täht annab 1 punkti.

Joonisel 1 toimuv protsess on kaardil kohas A.

Joonisel 2 toimuv protsess on kaardil kohas C.

Selgita laamtektoonikale toetudes, miks esineb Lõuna-Euroopas maavärinaid ja vulkaanilist tegevust.

2 punkti

Õpilane saab vastuse eest 2 punkti, kui on seostanud maavärinate ja vulkaanilise tegevuse esinemise Lõuna-Euroopas **laamade kokkupõrkega** ja Lõuna-Euroopa asendiga **laama servaalal**. Kui on selgitatud ainult ühe eelnevalt nimetatud põhjuse abil, saab õpilane 1 punkti.

II OSA. Ülesanded, mille lahendamisel võis atlaseid kasutada.

10. Otsusta, kas väited on tõesed. Paranda väärväide/väärväited tõeseks eitust kasutamata. 3 punkti
Õige otsuse eest saab õpilane 0,5 punkti ja korrektselt parandatud väite eest samuti 0,5 punkti, kokku 1 punkt.

Bergeni lähistel leidub kivisiütt.

Tõene/väär

Bergeni lähistel leidub naftat/maagaasi (või mõlemaid).

Iirimaal on peamine loomakasvatusharu seakasvatus.

Tõene/väär

Iirimaal on peamine loomakasvatusharu lambakasvatus/veisekasvatus (või mõlemad).

Katalaanid elavad Hispaania lõunaosas.

Tõene/väär

Katalaanid elavad Hispaania kirde- ja idaosas/kirdeosas/idaosas.

11. Iseloomusta atlase põhjal Volga jõge.

Kokku 6 punkti

Kuhu suubub Volga jõgi?

0,5 punkti

Volga jõgi suubub Kaspia merre. Õige vastus annab 0,5 punkti.

Mis pinnavormil voolab Volga viimased 200 km?

0,5 punkti

Kaspia madalikul/Kaspia alamikul. Õige vastus annab 0,5 punkti.

Kas Tšeljabinisk asub Volga jõe ääres?

0,5 punkti

Ei asu. Õige vastus annab 0,5 punkti.

Diagrammil on kujutatud Volga jõe äravoolu. Mis kuudel on Volga äravool kõige suurem? 0,5 punkti

Äravool on kõige suurem mais ja juunis.

Mõlema kuu nimetamine annab kokku 0,5 punkti. Kui õpilane nimetab ainult ühe kuu, saab ta 0 punkti.

Põhjenda, miks.

1 punkt

Äravool on suurem lume ja jää sulamise tõttu.

Õige põhjendus annab 1 punkti.

Miks on Volga jõe suudmesse tekkinud delta?

1 punkt

Selgitus peab olema seotud jõe aeglase vooluga alamjooksul. Õige selgitus annab 1 punkti.

Näide:

Aeglase voolu tõttu kuhjab Volga alamjooksul palju setteid, mistõttu jõgi suubumisel hargneb.

Kui vastust ei ole seostatud voolukiirusega, saab õpilane 0,5 punkti.

Selgita kahe näite abil, milles seisneb Volga jõe majanduslik tähtsus Venemaa jaoks.

2 punkti

Üks õige näide annab 1 punkti.

Näide:

1) Volga on oluline kaubatee, mis ühendab omavahel Venemaa erinevaid piirkondi ja annab väljapääsu Kaspia merele.

2) Volga annab odavat vee-energiat, millest toodetakse hüdroelektrijaamades elektrit.

12. Määra Lissaboni geograafilised koordinaadid.

2 punkti

Õige vastus: 38,5°/ 39° N, 9° W.

Nii õige laius- kui pikkuskraadi nimetamise eest saab õpilane 1 punkti, kokku 2 punkti.

Eksimisvõimalus on +/- 0,5°. Näiteks kui õpilane on vastanud 38° N ja 8,5° W, saab ta kummagi vastuse eest 0,5 punkti ja kokku 1 punkti. Õigeks võib lugeda ka lühendid pl ja lp.

Koordinaadid peavad olema nimetatud õiges järjekorras, kui on nimetatud vastupidi, saab õigete kraadide korral vastuse eest maksimaalselt 1,5 punkti. Kui õpilane on vastanud nt 8,5° W ja 38° N, saab ta kokku 0,5 punkti. Kui õpilane on nimetanud valed ilmakaared, saab ta 0 punkti.

Geograafiaeksam lõpeb Eestis kell 12.30. Mis on kell samal ajal Lissabonis?

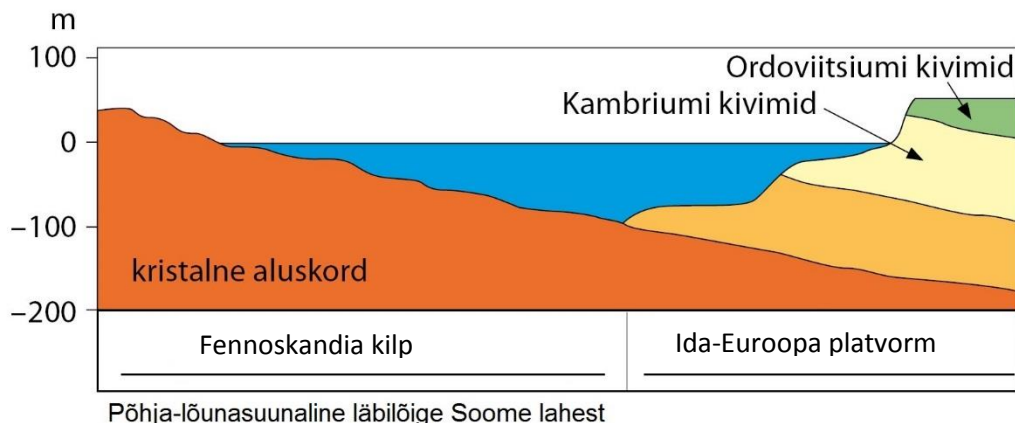
1 punkt

Lissabonis on kell 10.30.

Õige vastus annab 1 punkti.

13. Täienda geoloogilise läbilõike joonist. Kirjuta joonise all olevatesse lahtritesse järgmiste maakoore osade nimetused *Ida-Euroopa platvorm* ja *Fennoskandia kilp*.

1 punkt

Üks õigesse kohta kirjutatud nimetus annab 0,5 punkti, kokku 1 punkt.

14. Tõmba joonisele toetudes õigele variandile joon alla.

3 punkti

- a) Kambriumi kivimid on nooremad / vanemad kui Ordoviitsiumi kivimid.
 - b) Põlevkivi on tekkinud Ordoviitsiumi / Devoni ajastul.
 - c) Kristalne aluskord paljandub Soome lahe lõunarannikul / põhjarannikul.
- Üks õigesti allajoonitud vastus annab 1 punkti.

15. Täienda skeemi, kirjutades kastidesse Eestis leiduvad ehitusmaterjalid ja kütused.

3 punkti

Ehitusmaterjalid: savi, lubjakivi, dolomiit, liiv, kruus (graniit).

Kütused: põlevkivi, turvas.

Iga õige vastus annab 0,5 punkti.

16. Otsusta, kas järgmine väide on tõene või väär. Põhjenda oma otsust.

2,5 punkti

Merevee soolsus Põhjalahe põhjaosas on suurem kui Liivi lahes.

Tõene/väär

Õige otsus annab 0,5 punkti.

Üks õige põhjendus annab 1 punkti, kokku 2 punkti.

Põhjenduse näited:

- 1) Põhjalahte suubub rohkem jõgesid, mis toovad magedat vett.
- 2) Põhjalahe piirkonnas on külmem, aurab tunduvalt vähem kui sajab.
- 3) Põhjalaht asub Taani väinadest kaugemal, ookeanist tulev soolane vesi sinna eriti ei jõua.

Kus on lumikate õhem, kas Hiiumaal või Kagu-Eestis?

0,5 punkt

Lumikate on õhem Hiiumaal.

Õige vastus annab 0,5 punkti.

Põhjenda, miks.

2 punkti

Üks õige põhjendus annab 1 punkti.

Näide:

- 1) Hiiumaal on merelisem kliima, seetõttu on talv soojem ja lühem (lumikattega päevade arv on lühem).
- 2) Tasandikuline ala, seetõttu ei teki Hiiumaal sademeid nii palju.

Võib-olla põhjendatud ka Kagu-Eestiga, st talv on pikem ja karmim; künklik ala, seetõttu sajab rohkem vms.

Millisest ilmakaarest puhub tuul Vilsandil enamasti?

1 punkt

Vilsandil puhub tuul enamasti edelast.

Õige ilmakaare nimetamine annab 1 punkti.

17. Loe läbi järgnev tekst ja vasta selle põhjal küsimustele.

Kokku 6 punkti

Miks on Läänemeri üks saastunumaid meresid?

3 punkti

Näited:

- 1) Veevahetus Atlandi ookeaniga on halb, seetõttu vesi ei puhastu.
 - 2) Tihe veetransport, mis saastab merd.
 - 3) Reoveed ja põllumajanduses kasutatud väetised valguvad merre.
- Üks õige väide annab 1 punkti.

Anna põllumehele kolm soovitusi, kuidas vähendada põllumajanduse negatiivset mõju loodusele.

Näited:

3 punkti

- 1) Rakendada mahetootmist.
 - 2) Säilitada loodusväärtuslikke puisniite.
 - 3) Töödelda ümber sõnnikut.
 - 4) Rajada märgalasid ja settetiike, et vähendada reovee sattumist loodusesse.
- Üks õige väide annab 1 punkti, kokku 3 punkti.

18. Leia loetelust sobivad väited, mis iseloomustavad kas Itaalia või Suurbritannia rahvastikupüramiidi. Kirjuta vastavad numbrid püramiidi all olevatesse lahtritesse.

3 punkti

Itaalia 2015	Suurbritannia 2015
2, 4, 6, 8	1, 7

Iga õige number annab 0,5 punkti.

19. Iseloomusta Soome ja Hispaania kliimaatilisi eeldusi turismi arenguks. Nimeta kaks turismiliiki, mis on kliimast lähtuvalt nendes riikides arenenud.

Kokku 4 punkti

Kliima

2 punkti

Õigete kliimaatiliste eelduste väljatoomine annab kummagi riigi kohta 1 punkti.

Järgnev näide annab kokku 2 punkti.

Soome asub parasvöötme põhjaosas, seetõttu on kesk- ja põhjaosas pikk külm talv, paks lumikate.

Hispaanias on pikk, soe, kuiv ja päikeseline suvi, asub lähistroopilises vöötmes. Mägedes esineb lumikatet.

Turismiliik

2 punkti

Turismiliikide all lugeda õigeks kõik vastused, kus Soome puhul on viidatud talvega ja looduses matkamisega seotud tegevustele ning Hispaania puhul päikese, vee ja rannaga seotud tegevustele. Üks õige näide riigi kohta annab 0,5 punkti.

Soome: suusaturism/taliturism, loodusturism, tundramatk, virmaliste vaatlemine ja fotografeerimine;

Hispaania: päikeseturism, veeturism (snorgeldamine), rannaturism, suusaturism Püreneedes.

Palume avaldada oma arvamust eksamitöö kohta elektrooniliselt. Küsimustik on SA INNOVE kodulehe aadressil

<http://www.innove.ee/et/yldharidus/pohikooli-lopueksamid/koolidele-lopueksamitest/tagasiside>.

Teie arvamused, hinnangud ja kommentaarid on väga olulised selleks, et edaspidi nii eksamitööd kui ka hindamisjuhendid paremad oleksid.

Teade selle kohta, mis koolid peavad oma eksamitööd INNOVE-sse saatma, tuleb pärast eksamiperioodi lõppu.

Täname!

Eksamikomisjon